

OSLAVY 225. VÝROČIA NARODENIA SLOVENSKEHO BÁSNIKA,
PREKLADATEĽA A NÁRODNOKULTÚRNEHO ČINOVNÍKA JÁNA HOLLÉHO

Homér z Borského Mikuláša – lekárom i liekom

Básnik a kňaz Ján Hollý (24. marec 1785 – 14. apríl 1849) nezostal pri svojej práci pre národ na polceste. Uctievala ho tak katolícka, ako aj evanjelická vetva slovenskej inteligencie. Svojím dielom ukázal hĺbku našich koreňov a dokázal, že duchovné a národné je u nás dvojediné. Významnou stopou v našich literárnych i národných dejinách Ján Hollý ako osvietenský bernolákovský básnik a vynikajúci prekladateľ inšpiroval súčasníkov i generácie pokračovateľov. V sobotu 27. marca ho pri príležitosti 225. výročia narodenia verejnosť priblížilo župné spomienkové podujatie v jeho rodisku v Borskom Mikuláši na Záhorí. Zorganizovali ho spoločne Trnavský samosprávny kraj, obec Borský Mikuláš, Záhorské múzeum v Skalici, Záhorská knižnica v Senici a Záhorské osvetové stredisko v Senici. Podujatie je zaradené v Roku kresťanskej kultúry 2010 na Slovensku, ktorý bol vyhlásený z iniciatívy Národného osvetového centra – za podpory Ministerstva kultúry SR – Konferenciou biskupov Slovenska a Ekumenickou radou cirkví v SR.

Vlani osobnosť v znamení 160-ky, tohto roku 225-ky

Sympatickým výstupom zo župnej spomienkovej akcie je 40-stranový zborník vydaný nákladom tisíc kusov s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky s príhovormi trnavského župana Tibora Mikuša a borskomikuláškého starostu Jozefa Cáka, štúdiu literárnej historičky a vysokoškolskej profesorky Evy Fordinálovej *Ján Hollý žije v nás* i dobovými fotografiami. Nechýba v ňom Hollého rodokmeň, biografické kalendárium i bibliografia

s Hollého dielami aj literatúrou o ňom od riaditeľa Biografického ústavu Matice slovenskej doc. Augustína Maňovčíka.

Tohto roku v júni si pripomenieme aj 80 rokov od chvíle, keď v Borskom Mikuláši vyrástol pri národnej kultúrnej pamiatke – rodnom dome Jána Hollého – pomník, dielo významného trnavského sochára Jána Koniarka. Vybudovali ho zo zbierok domácich, amerických a viedenských rodákov a slávnostne odhalili 29. júna 1930, pri 60-ročnici Spolku Svätého Vojtecha. Jeho základinu venovali Jozef Dobíáš s manželkou.

Sprievod od kostola k rodnému domu básnika J. Hollého v Borskom Mikuláši

Pomník J. Hollého, dielo sochára J. Koniarka, bude mať už 80 rokov

Láska k národu je autentický kresťanský postoj

Ťažisko spomienky sa odohralo v kostole, kde Jána Hollého na jar roku 1785 pokrstili. Význam kňaza, básnika a národného buditeľa oslavovaného v Roku kresťanskej kultúry v znamení 225. výročia od narodenia, podčiarkol miestny kňaz Ladislav Kamody, vítajúc hostí, ale i biskup František Rábek počas slávnostnej omše, keď okrem iného povedal: „*Ján Hollý slúžil dobrou a rozvoju svojho národa. V službe preň nezostal na pol ceste. Bol svojím dielom pre národ povzbudením...*“ Upozornil však, že „*láska k národu musí v sebe zahŕňať lásku ku všetkým ostatným národom a národnostiam. Ku každému človeku. Ale, samozrejme, nepopiera, a, naopak, podčiarkuje, tú vlastnú národnú identitu.*“

Herci J. Sarvaš a I. Rapaičová

Teda z tohto prameňa, z tohto zdroja čerpal aj Ján Hollý, keď takto obe-tavo, verne a s láskou, múdro slúžil dobru a rozvoju tohto národa.“

Bijeme jedným srdcom...

„Verím, že my, čo sme tu, bijeme jedným srdcom a spoločnou dušou uznávame hlavný odkaz Jána Hollého, že duchovné a národné je u nás dvojediné,“ zaznelo v príhovore profesorky Evy Fordinálovej, roďáčky z Borského Mikuláša, prvotriednej znalkyne Hollého diela. Hoci bol podľa nej celý jeho život radom utrpení, zároveň priniesol vzkriesenie nášmu národu po duchovnej stránke... Svoju básnickú tvorbu štartoval Ján Hollý prekladmi antickej literatúry. Kanonik Juraj Palkovič, jeho mecén, prispel roku 1828 na Hollého preklad Vergíliovho hrdinského eposu *Eneida*, ktorým zaznamenal väčší úspech v zahraničí ako u nás na Slovensku. Tou svojou nádhernou slovenskou časomierou podľa profesorky Fordinálovej „*Ján Hollý ohromil kultúrnu verejnosť všetkých ostatných slovanských národov...*“ Lebo tento skvost ako vzor antickej literatúry ešte preložený nemali. Nezastupiteľné miesto v Hollého diele má epos *Svatopluk* (vyšiel v Jelínkovej tlačiarni v Trnave roku 1833), ktorým prebudil naše historické vedomie.

Bernolákovčinu do úst ľudu...

Ako kňaz si Ján Hollý uvedomoval, že cez chrámovú pieseň sa aj naša slovenská kultúra držala v me-

Biskup F. Rábek v sprievode od kostola k rodnému domu básnika J. Hollého v Borskom Mikuláši

Literárna historička E. Fordinálová

dziobdobí po zániku Veľkej Moravy. Nuž duchovné slovo ako poklad ukrytý v chrámovom speve chcel Ján Hollý rozvinúť v *Katolíckom spevníku*. „*Vytvoril texty v bernolákovčine, aby slovenský ľud dostal slovenské slovo do svojich úst. Aby si uvedomil ten poklad, ktorý slovenčina obsahuje,*“ konštatovala literárna historička E. Fordinálová a dodala: „*No chybou bolo, že prvý zväzok písal v časomiere, ktorou sa usiloval pozdvihnúť slovenskú kultúru na najvyšší piedestál podľa vzoru antickej a gréckej kultúry. To síce znalci vysoko hodnotili, ale zhudobniť a spievať sa to nedalo.*“ Nuž pri príprave druhého zväzku Hollý urobil „... *najväčší ústupok vo svojom živote a piesne, ktoré mal už pripravené v časomiere, prepísal do rýmovanej poézie*“. Dodnes je v *Jednotnom katolíckom spevníku* 19 piesní z Hollého *Katolíckeho spevníka*, avšak už prebásnených a prepracovaných do súčasnej slovenčiny.

Vyhorel, mal poškodený zrak, dielom však prebúdza iných

V literárno-hudobnom pásme nazvanom *Homér z Borského Mikuláša* znela v sobotu 27. marca časomiera Hollého básní v origináli i v prebásneniach. O zážitok z tejto poézie sa svojimi zanietenými výkonomi postarali herecké a recitátorské osobnosti – Ida Rapačiová, Juraj Sarvaš a Jozef Šimonovič. Na husliach v pásme hral renomovaný

Pri Hollého rodnom dome zaspieval i spevácky zbor Cantilena zo Senice

Peter Michalica v sprievode klaviristky Viery Bartošovej.

Z Hollého listov mecenášom a priateľom sme sa o človeku dozvedeli aj to, čo ho trápilo a prečo, i to, čo by pri výklade o básnikovi v školách mládež namiesto memorovania počula radšej – rôzne pikantnosti. Hovorilo sa tam aj o korení života básnika a kňaza. Ako prekonal rôzne utrpenia, straty, strádania po požiaroch najmä na madunickej fare, kde vytvoril podstatnú časť svojho diela. Ján Hollý bol ako básnik pre národnú históriu nepostrádateľným a literárni teoretici mu prisúdili aj prívlastok „slovenský Homér“.

„Tys rozotvoril rodu môjho deje, tú knihu veľkých slávných pamätí. Pozapev hrdé v Tatrách epopeje, že nikdy viac ich vec sa nestratí. Tak poukázal skvelé na trofeje,“ klania sa Hollému veršami Pavol Országh Hviezdoslav. Recitátori načreli aj do veršov na Hollého poctu od Vajanského a iných autorov.

Keď mu krúpy poškodili vinohrad a pivnicu za Váhom mu zlodeji dvakrát vykradli, dozvedajú sa jeho priatelia aj to, že *„páleného pre bolesti nohy vám pijam, a keď sa pomastí ním hrdlo, není treba mastiť a natírat ním nohy“*. Kostolom sa pri tých slovách interpretovaných Jurajom Sarvašom niesol uvoľnený smiech. Jubilujúci básnik bol na chvíľu nie kapitolkou z učebníc, ale celkom obyčajným človekom, hoci je „našou literárnou superstar“.

Hollý bol aj kráľom mučeníkov

Takými slovami popísali strastiplné postavenie pokoreného Hollého

Pozdravný list básnika V. Turčányho ako hold J. Hollému číta herec J. Šimonovič

po druhom požiari v Maduniciach štúrovci Samko Vozár s Jánom Franciscim, ktorí ho tam navštívili. Krátky záver života prežil básnik na Dobrej Vode u priateľa Martina Lackoviča. Práve tam katolícky kňaz a literát píšuci západoslovenskou bernolákovčinou odobril evanjelickým štúrovcom zámer kodifikovať na spisovný jazyk stredoslovenčinu, čo aj v Hlbokom na Záhorí urobili v júli 1843.

Rodisko Borský Mikuláš, miesta štúdií – Skalica, Bratislava, Trnava..., po vysvätení za kňaza (20. augusta 1808) a krátkom pobyte v rodisku tri kaplánske roky v Pobedime a dva v Hlohovci. Tak sa odvíjal jeho životný príbeh. Literárne najplodnejšími pre Jána Hollého boli Madunice, kde pôsobil 29 rokov. Starostka Maduníc Alena Jelušová a starosta Dobrej Vody Rudolf Ružička na župnej spomienke na Záhorí nechýbali. Podpredseda Trnavského samosprávneho kraja a primátor Holíča Zdenko Čambal, starosta Borského Mikuláša Jozef Cák i kurátor pre kresťanské tradície pri Národnom osvetovom centre PaedDr. Miroslav Holečko v príhovoroch pri rodnom dome podčiarkli našu hrdosť na osobnosť, ktorá svojím eposom *Cyrylo-Metodiada* (Budín 1835), samozrejme, okrem iných významných literárnych zásluh, podnietila rozvoj cyrylo-metodských tradícií a úctu k súčasným spolupatričným Európy.

Pocta básnika a prekladateľa svojmu vzoru

Neopakovateľným spôsobom vzdal hold básnikovi Jánovi Hollému básnik Viliam Turčány listom adreso-

Sprived od kostola k rodnému domu básnika J. Hollého

vaným spomienkovému zhromaždeniu v Borskom Mikuláši. List prečítal herec Jozef Šimonovič. Jeden z najväčších ctiteľov a šíriteľov diela Jána Hollého (i držiteľ viacerých Cien Jána Hollého za umelecký preklad) Viliam Turčány v ňom časomierou symbolicky preklenul Hollého život a dielo. Citoval básne iných slovenských veľikánov na Hollého poctu. Z tohto listu, ktorý by mal raz byť v školských učebniciach, zaznieva podľa Turčányho aj Hviezdoslavova najkrajšia strofa o slovenčine vôbec. (Pavol Országh Hviezdoslav sa osudovo narodil v roku úmrtia Jána Hollého 1849.) Zanechal nám ju práve v básni *Na Jána Hollého: „Ó, slovenčina, ľubozvučná rieka! / Ty, Básniče, si upravil jej chod. / Že vlúdne, búrne, vždy však rytmom steká, / a melodický šumí každý brod: / že tým je nám, čím život pre človeka, / ba ceníme ju vyššie nad život!“*

Obyvateľov Borského Mikuláša pozdravil Viliam Turčány ako *„drahých Búranov, ktorí aj v najnepriaznivejších časoch si uchránili Hollého dom a Hollého si uctili i pomníkom,“* a zaželel im, *„kiežby i v budúcnosti plnili Hollého pranie: „Roznášať sa budem po krajanských pestovaných ústach.“*

Národu bol básnik a kňaz Ján Hollý *„lekárom i liekom“*. Akým účinným pre nás zostane, to bude záležať aj od toho, akými dávkami budeme odkaz z jeho diela užívať.

Mgr. Milan Soukup

Foto: autor